

Moderskapets marter

Moderskapet och dess myter finns i varje kultur och hos alla djurarter. Den idealiska modern är en särskild spindelart – hon offerar allt för sina barn, till och med sig själv.

Moderskapet – den centrala, biologiska funktionen – är inhöjld i ett mytologiskt töcken. De nymornade jordbrukarna tillbad högggravida modersgudinnor och skulle ha betraktat dagens anorektiska och androgyna kvinnoideal som ett jättecken.

Aven inom den katolska kyrkans extrema gerontokrati bulnar Mariakulten. Det borgerliga patriarkatet placerade mor och barn på en ideologisk piedestal samtidigt som barnaföderns kan fjättrades vid kånepén respektive spisen. Moderskapet var den enda huvudrollen på den kvinnliga repertoaren. Flickors uppfostran och utbildning inriktades helt på att de skulle bli mödrar. Den viktorianska modifilosofen H Spencer predikade att könsens fysiologiska arbetsfördelning innebar att män producerar och att kvinnor reproducerar. Reproduktionens bördor begränsade kvinnornas mentala utveckling – evolutionen krävde söta och normalt stupida mammor.

Kvinnans kallelse – att bli en fulländad moder – assisterades av modersinstinkten som gjorde henne osjälvisk, tålmodig, närande och passiv. Den självuppförande modern är den sentimentala moderskultens ikon. En sådan idealmodern är spindeln *Diaea ergandros*. När honan lagt sina ägg startar hon en ny omgång jätteägg, som är för stora för att passera äggledaren. När spindelbarnen börjar myllra omkring henne börjar modern lösas upp, inte känslomässigt utan rent fysiskt. Hennes smältande vävnader sugs girigt upp av de hungriga ungarna, vilka börjar med benen för att avsluta festen med de proteinrika, oförlösta äggen i hennes inre. Genom att ge sitt allt till avkomman minskar spindelhonan

även risken för att de små kannibalerna ska äta upp varandra.

FÅ KVINNOR IDENTIFIERAR sig med spindlar, men många kan tänka sig att försvara sina hotade barn som en lejoninna. Lejonhonor försvarar ofta sina ungar kraftfullt, men när en ny hanne tar över flokken och biter ihjäl alla ungar som avlats av företrädaren, bjuder de lamt eller inget motstånd och blir snabbt brunstiga och bjuder skamlöst ut sig till barnamördaren – ett klassiskt exempel på en situation där hennens reproduktiva strategi befinner sig på kollisionskurs med honans. Genom barnamord slår hannen två flugor i en smäll – han eliminerar den föregående hennens konkurrerande gener, samtidigt som honan snabbt blir emottaglig för hans sexuella inviter.

Honan förlorar all den energi hon investerat i den dödade kullen, men hon har inget att vinna på att avvisa mördarens frieri. Hon kan bara hoppas på att hans maktinnehav blir tillräckligt långt för att ungarna skall hinna växa upp. Hanligt barnamord är en strategi som nu dokumenterats från 35 olika primater och en serie andra däggdjur, som sträcker sig från möss till flodhästar. Sociobiologen Sarah Blaffer Hrdy var den första forskare som korrekt analyserade det makabra fenomenet. 1971 reste hon till Indien för att studera langurapor. Man

hade tidigare observerat att langurhannar ibland ägnade sig åt infanticidium (barnamord). Den allmänna uppfattningen var att det rörde sig om ett patologiskt beteende, som var ett resultat av överbefolkning – att trängsel gjorde aporna galna.

"Klimakteriet
existerar bara
hos tre arter:
elefanten,
pilotvalen och
människan"

När fara hotar försvarar lejonhonor sina ögonstenar. Men när en ny hanne tar över flokken och biter ihjäl tidigare ungar låter honorna sig hunsas.

Biologerna var vid denna tid förblindade av den sekelgamla vanföreställningen att individen handlade till fromma för "artens bästa".

Blaffer Hrdy fann att langurhannar var rimligt toleranta mot ungar även under stor trängsel. Undantaget var diande ungar till mödrar som de inte kopulerat med – de likviderades obarmhärtigt med ett bett genom hjärnan. När hannarna var på mördarstråt var deras penisar erigerade och de utstötte ett speciellt skällande ljud. Efter nio års fältstudier lade Blaffer Hrdy fram sin avhandling. Den hälsades med indignerad misstro. Det fanns fortfarande ett känslomässigt motstånd inför tanken att naturen kunde vara så infernalisk och att dödan av artmedlemmar kunde vara en adaptiv strategi frambringad av det naturliga urvalet. Vid samma tid genomgick evolutionsteorin en radikal omdaning. Urvalsenheten var inte längre arten eller populationen utan individen och ytterst genen. Den gencentrerade versionen av evolutionsteorin accepteras nu av nästan alla biologer.

Sarah Blaffer Hrdy, trebarsnsmor och en av världens ledande sociobiologer, är något så apart som en feministisk darwinist. Det är därför med spänd förväntan man kastar sig över hennes sedan länge aviserade tegelsten *Mother Nature – Natural Selection & the Female of the Species* (Chatto & Windus, 1999). Man blir inte besviken. Boken är en encyclopedisk belysning av moderskapets alla aspekter från mytologi till mole-